

דכתיב גבי סוטה — "ופרע את ראש האשה", ותנא דבי רבי ישמעאל, מכאן אזחרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש מדאורייתא⁽⁸¹⁾.

ומשנינן — ⁽⁸²⁾מדובר כשלא יצאה וראשה פרוע לגמרי, אלא שיצאה וקלתה [מין סל שיש לו בית קיבול למטה כדי להניחו על הראש] על ראשה.

ב-עב ומדאורייתא קלתה שפיר דמי, ואין בזה משום פריעת ראש, ומשום דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, "קלתה" אין בה משום פרוע ראש. ומשמע אפילו משום דת יהודית.

הוי בה [דן בדבריו] רבי זירא: היכא? כלומר — להיכן מותר לצאת בקלתה אפילו משום דת יהודית?

אילימא בשוק, ודאי שאסור, דהא דת יהודית היא.

ואלא בחצר, ומשמע דוקא עם קלתה מותר לצאת, אבל בלא קלתה אסור, אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה? משום שהיה מנהגן לילך בחצר בגילוי ראש, כיון שאין שם רואים⁽⁸³⁾.

ומשנינן — אמר אביי, ואיתימא רב כהנא, מדובר כשהולכת מחצר לחצר, ודרך מבוי, אזי התירו לה לצאת בקלתה⁽⁸⁴⁾.

עוד שנינו במשנה: "ואיזוהי דת יהודית... טווח בשוק":

אמר רב יהודה אמר שמואל, לא אסרו טווח בשוק אלא כמראה זרועותיה לבני אדם. משום פריצותא.

רב הסדא אמר אבימי: בטווח ורד כנגד פניה. כלומר — טווח ויורד החוד כנגד פניה שלמטה. ודרך פריצות הוא.⁽⁸⁵⁾

עוד שנינו במשנה: ומדברת עם כל אדם.

בה כלל לא גרעה מחדרה. וכ"כ הט"ז אבן העזר קטו"סק"ה.

84. ברש"י משמע, שבמבוי המקשר בין שתי חצרות מותר לצאת לכתחילה בקלתה, כיון שאין רבים מצויים שם.

אך עיין בשיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו יונה — שלא התירו לה לצאת במבוי אלא במרוצה, כשהולכת מחצר לחצר. אבל להסתובב במבוי סתם אסור.

85. והתוספות פרשו — טווח ורד (ואו וריש סגולות), צמר אדום היא טווח, כדי שיפול על פניה מזהרוריתה.

81. והובאו ברש"י שני פירושים לבאר את ההוכחה. א. מכך שפורעים את ראשה כדי לנוולה, מידה כנגד מידה, מוכח שהדבר אסור.

ב. מדכתיב "ופרע", מוכח שעד עכשו לא היה ראשה פרוע.

82. יש מהראשונים שגרסו — "אמר רבי יהודה אמר שמואל, קלתה שפיר דמי". ועיין תוספות ר"ד.

83. משמע בסוגיין שבחצר מותר ללכת ללא כיסוי ראש כלל. אך הסמ"ג הביא מהירושלמי שאף בחצר יש איסור ללכת בפרוע ראש לגמרי. ואולי היתה כונת הירושלמי לחצר שעוברים בה מעט אנשים. אך נראה שחצר שאין עוברים

אמר רב יהודה אמר שמואל, אינה מפסדת כתובתה אלא במשחקת עם בחורים⁽⁸⁶⁾.

אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קאזילנא בתריה דרב עוקבא, [פעם אחת הלכתי אחרי רב עוקבא], חזיתיה להיא ערביא דהוה יתבה, קא שדיא פילכה וטוהה ורד כנגד פניה. [ראיתי ערביה אחת, שהיתה יושבת ומתירה את פלך האריגה, וטוהה כשיורד החוט כנגד פניה שלמטה], כיון דחזיתין, פסיקתיה לפילכה, שדיתיה, [כיון שראתנו, התיירה את פלכה והשליכתו אלינו], אמרה לי: 'עולם [בחור], הב לי פלך!'

אמר בה רב עוקבא מילתא [אמר עליה רב עוקבא איזה דבר].

מאי אמר בה?

רבינא אמר, טוהה בשוק אמר בה. דהיינו, כגון זו אמרו חכמים שיוצאת בלא כתובה משום "טוהה בשוק".

רבנן אמרי, מדברת עם כל אדם אמר בה. כלומר — כגון זו היתה יוצאת בלא כתובה משום מדברת עם כל אדם.⁽⁸⁷⁾

במשנה — "אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו":

אמר רב יהודה אמר שמואל, לא רק כשמקללת את הוריו בפניו, אלא אף במקללת יולדיו בפני מולידיו [דהיינו את אביו של הבעל בפני בנו של הבעל⁽⁸⁸⁾] תצא בלא כתובה. משום בזיון הבעל.

וסימניך, שבני בנים הרי הם כבנים, דכתיב — "אפרים ומנשה, כראובן ושמעון יהיו לי".

אמר רבה לבאר את דברי רבי יהודה — כגון דאמרה ליה 'ניכליה אריא לפכא' [יאכל אריה את סבא] באפי בריה. כלומר אמרה כך בפני בנו של הבעל⁽⁸⁹⁾.

עוד שנינו במשנה: רבי טרפון אומר אף הקולנית.

מבאר הגמרא: מאי קולנית?

אמר רב יהודה אמר שמואל, במשמעת קולה על עסקי תשמיש. דהיינו — כשמדבר עמה על עסקי עונה, רבה עמו, ומשמעת לשכניו והוא בוש בדבר.

במתניתא [ברייתא חיצונית] תנא — במשמשת בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת. כיון שהתשמיש כואב לה, צועקת.

ומקשינן: אם משום שהתשמיש קשה לה,

88. ויש שפרשו — שקיללה את סביו של בעלה בפניו. ועיין תוספות.

89. אך הראב"ד פירש — שאמרה "יאכל אריה את הסבא בפני נכדו", ודרך הפקר הוא לומר שיאכלנו הארי בפניו. אבל אם אמרה סתם "יאכלנו ארי", לא.

86. לאו דוקא משחקת, אלא מטיילת עמם, ומדברת דברי בטלה. ריטב"א.

87. והמהר"ם שיף כתב, שנחלקו רבינא ורבנן, לדעת רבינא אין בה משום מדברת עם כל אדם, כיון שלא שיחקה עם בחורים. ולדעת רבנן אין בה משום טוהה בשוק כיון שלא גילתה זרועותיה.

ניתנייה גבי מומין במתניתין? הלא דבר זה מום הוא.

אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא, [אלא ודאי צריך לתרץ כהתרוץ הראשון], כמשמעת קולה על עסקי תשמיש.⁽⁹⁰⁾

מתניתין:

המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים, דהיינו שהתברר שבשעת הקידושין הייתה מודרת מאחד מהנאות העולם, אינה מקודשת כלל, ואפילו גט אינו צריך לתת לה, כיון שלא התקיים התנאי.

אך אם כנסה [היינו נשאה] סתם, ולא התנה, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה. אבל מכל מקום צריכה גט⁽⁹¹⁾.

וכן אם קדשה על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה מומין, אינה מקודשת כלל.

אך אם כנסה סתם, ונמצאו בה מומין, תצא שלא בכתובה. אך צריך לתת לה גט.

ומה הן המומין — כל המומין הפוסלין בכהנים כמבואר במסכת בכורות דף מג', פוסלין בנשים:

גמרא:

שנינו במשנה: המקדש את האשה על מנת

שאינ עליה נדרים.

ומקשה הגמרא — והלא תנן נמי גבי קדושין [בקידושין כ א] כי האי גוונא, [כלשון משנתנו], ומדוע חזרה המשנה ונשנתה גם במסכת כתובות?

ומשנינן: הכא, כתובות איצטריכא ליה. כלומר — שנה התנא את המשנה משום דין כתובה השנוי בה — "כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה". ואגב כך, תנא גם את דין קדושין ["המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת"] אטו כתובות.

התם, קדושין איצטריכא ליה. כלומר — שנה התנא את המשנה משום דין קידושין השנוי בה — "המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת", ואגב הכי תנא גם דין כתובות ["כנסה סתם... תצא שלא בכתובה"], אטו קדושין.

אמר רב יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק, באלו נדרים אמרו במשנה שהבעל מקפיד עליהם? רק בנדרים שיש בהם ענוי נפש, כגון אם נדרה שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים⁽⁹²⁾. אבל בשאר נדרים אינו מקפיד.

וכן תניא בבבביתא נמי הכי, באלו נדרים אמרו, דברים שיש בהן עינוי נפש. כגון

90. וכן צריך לומר שהברייתא נשנתה גבי מומין. ועיין שיטה מקובצת.

91. ובגמרא נחלקו, האם הפסקה "כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים" עוסקת כשקדשה בתנאי,

92. לדעת רוב הראשונים, גם שאר נדרים שיש

ועל זה אמר רבי יוחנן — שאינו מוציאה אלא אם נמצאו בה נדרי עינוי נפש, אבל בשאר נדרים אינו יכול להוציאה.

רב אשי אמר, לעולם נאמרו דברי רבי יוחנן ארישא. שאמר "הרי את מקודשת לי על מנת שאין עליך נדרים".

ואף על פי שהתנה בפירוש "על מנת שאין עליך נדרים", מכל מקום לא נכללו בדבריו כל הנדרים, אלא **מידי דקפדי בה אינשי** הוא **קפדיה קפידא**, [בדברים שהדרך להקפיד עליהם, הקפיד], **ומידי דלא קפדי בה אינשי לא** **הוי קפדיה קפידא**⁽⁹³⁾. ולכן בנדרים שאינם נדרי עינוי נפש חלו הקידושין⁽⁹⁴⁾.

איתמר, נאמר בבית המדרש: **קידשה על תנאי** שאין עליה נדרים⁽⁹⁵⁾, ואחר כך **כנסה** [היינו הכניסה לחופה] **סתם**. ולא חזר על התנאי בשעת הנישואין. ונמצאו עליה נדרים.

רב אמר: אף על פי שלא התקיים התנאי **צריכה הימנו גט**. וטעמו יבואר לקמן.

ושמואל אמר: אינה צריכה הימנו גט. משום

כשנדרה **שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין**.

הוי בה [דן במימרא זו] **רב פפא: אחייא?** כלומר, על איזה חלק מהמשנה נאמרה מימרא זו?

אילימא [אם נאמר] **ארישא** דמתניתין — "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת", ועל דין זה אמר רבי יוחנן שאם נמצאו בה נדרים שאינם נדרי עינוי נפש מקודשת,

הרי אין לומר כך, **כיון דקא קפיד**, [שהקפיד הבעל שלא ימצאו בה נדרים כלל], **אפילו כל מילי**, [שאר נדרים] **נמי יתבטלו** הקידושין. ואף על גב שאינם נדרי עינוי נפש.

אלא ודאי **אסיפא** — "כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה", וסבר רב פפא, שהסיפא היא מילתא באנפי נפשא, ועוסקת במקרה שלא התנה הבעל בשעת הקידושין. ובכל זאת אם נמצאו עליה אח"כ נדרים יכול להוציאה בלא כתובה.

שגם במקום שהתנה בפירוש בשאר נדרים, בטלה דעתו ואין קפידתו קפידא. ועיין ריטב"א.

94. ובפשטות, חייב גם כן לתת לה כתובה. אך יש מהראשונים שכתבו שאינו חייב לה כתובה. וכנראה טעמם — כיון שאנו מסתפקים שמא הקפיד בכל הנדרים. ולעניין חיוב ממון — "המוציא מחבירו עליו הראיה". ויעיין בתוספות רי"ד.

95. לשון רש"י. ובפשטות הוא הדין בשאר תנאים. ועיין בשיטה מקובצת, שבאר מדוע נקט רש"י דוקא תנאי נדרים.

בהן עינוי נפש מבטלים את הקידושין. אך דעת הרי"ף והרמב"ם שרק בשלשת הנדרים הללו בטלו הקידושין, אך בשאר נדרים לא בטלו הקידושין.

ומבאר הרשב"א — שבנדרים אלו הכעס ניכר בהם ביותר, ואם לא שהיתה אשה נדרנית ובעלת כעס לא היתה נודרת. ולכן דוקא באלו מקפיד.

93. אמנם במקום שפירש ואמר "על מנת שאין עליך נדר פלוני", ודאי שיכול להתנות בכל נדר שרצה, אפילו שאינו מנדרי עינוי נפש. תוספות. אך יש שפרשו לפי פשטות לשון הגמרא —

אלא טעמא דרב, לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות⁽⁹⁹⁾. דהיינו, אף על פי שעדיין מקפיד הוא על תנאו, מכל מקום אינו רוצה שתהא ביאתו ביאת זנות, ולכן בועל לשם קידושין⁽¹⁰⁰⁾.

ברם, אינו חייב לתת לה כתובה⁽¹⁰¹⁾, כיון שעדיין עומד הוא בתנאו שלא יהיו עליה נדרים, ונמצא שהיא גורמת לעצמה את

שלא התקיים התנאי ובטלו הקידושין למפרע.

אמר אביי:

לא תימא טעמיה דרב [אל תאמר: טעמו של רב] שצריכה ממנו גט, מכיון שכנסה סתם, ולא חזר על תנאו בשנית, שמא⁽⁹⁶⁾ אחולי אחליה לתנאיה [מחל על התנאי]⁽⁹⁷⁾. וחייב לתת לה כתובה אם רוצה לגרשה⁽⁹⁸⁾.

כיון שאין לנו ראייה מוחלטת שמחל על תנאו, רק מספק צריך לתת לה גט. אך אין מוציאים ממנו מומן בלא ראייה.

99. ובוזא לא חלק עליו שמואל, שהרי משנה מפורשת היא בגיטין — "המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק. בית הלל אומרים — צריכה ממנו גט", וטעמם משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

אלא סבר שמואל, שכיון שהתנה, אינו חושש שמא לא התקיים התנאי, ובוועל על דעת הקידושין הראשונים. רשב"א.

100. כך הבאור לדעת רוב הראשונים. אך הר"ן כתב, שמכיון שאין אדם עושה ביאתו ביאת זנות מחל על תנאו הראשון, וממילא חלו הקידושין. ואין צריך לומר שחזר ובעל לשם קידושין. ועיין בתוספות.

101. הקשו הראשונים, והלא שנינו במסכת בבא קמא (פט א), "אסור לאדם שישהה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה" ולעיל (נו ב) מבואר שביאתו ביאת זנות. ואם כן, מה הועלנו בכך שאין אדם עושה ביאתו ביאת זנות, הרי כשאין לה כתובה ממילא ביאתו זנות?

ותרץ הרשב"א, היות והטעם שאסור לשהות בלא כתובה, הוא כדי שלא תהא מסורה לו

96. כתב הר"ן — שאין צד לומר שמחל בודאי על התנאי. רק כאן שיש צד לומר שמחל על התנאי צריכה גט מספק. ועיין בחידושי הגר"ע אייגר שהקשה עליו.

97. צריך לבאר כיצד מועילה מחילה על התנאי, הרי על הצד שימצאו עליה נדרים לא קדשה כלל, ואם כן אין כאן מעשה קידושין?

אכן התוספות כתבו, שלא מועילה מחילה לחוד, אלא כיון שחופה קונה, הרי חזרה ונתקדשה בחופה.

או באופן אחר יש לומר, שכך היה בדעתו בשעה שהתנה, שאם ירצה בקידושין בכל זאת, יתבטל התנאי.

אך הר"ן כתב, שאפשר למחול על התנאי, כיון שכוונת התנאי היא להנאתו, שלא יהיו בה דברים המפריעים לו, על כן הדבר תלוי בקפידתו בשעה שרואה בה את המומין או הנדרים. [ואמנם אם ראה והקפיד, ולאחר מכן התפייס, אינה מקודשת, כיון שבעת שהקפיד כבר בטלו הקידושין].

ובתשובות הרא"ש (מה) כתב אף יותר מכך — שמכיון ש"תנאי מילתא אחריתא", ואינו שיוור במעשה הקידושין, לכן אפשר למחול על התנאי ויחולו הקידושין.

98. כך הבאור לדעת רש"י. אך דעת התוספות, שגם בהוא אמינא אינו חייב לתת לה כתובה,